



LETO XXVII. ŠT. 13 (1269) TRST, GORICA
ČETRTEK, 7. APRILA 2022

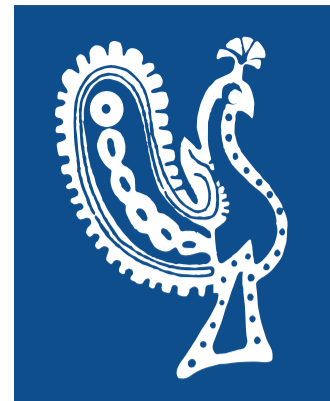
 CENA 1,20€
www.noviglas.eu

TAXE PERCUE TASSA RISCOSSA
UFFICIO POSTALE GORIZIA, ITALY

SETTIMANALE
Poste italiane S.p.a.
Spedizione in abbonamento postale
D.L. 353/2003
(conv. in L. 27/02/2004 n. 46)
art. 1, comma1, NE/PD ISSN 1124-6596

NOVI GLAS

NOVI GLAS JE NASTAL Z ZDRUŽITVIJO TEDNIKOV
KATOLIŠKI GLAS IN NOVI LIST 11. JANUARJA 1996



Str. 7 / Gorica
Dokumentarec o dediščini
MePZ Lojze Bratuž

Str. 12 / Glasba
Duhovnost v slovenskih
postnih pesmih

Str. 15 / Trst
Predstavitev knjige
Jakob Kandut 1913 - 1996



Papež Frančišek moli s časnikarji za konec vojne in za begunce med poletom na Malto

“Pripravljen storiti vse ...”

Naj ne izginejo sanje o miru!

Jurij Paljk

“V noči vojne, ki je padla na človeštvo, ne dovolimo, to vas prosim, da izginejo sanje o miru!” Pomenljive besede svetega očeta kažejo na sva njegova prizadevanja za dosego miru v Ukrajini. Nobena skrivnost ni, da sveti oče govori neposredno, vedno isto in vedno proti oboroževanju in pogubni, bogoskrunski vojni. In se vedno zavzema za mir, za takojšnjo prekinitev sovražnosti in vojne. Je edini, ki je brez slepomišenja obsodil nova oboroževanja zaradi vojne v Ukrajini, je tudi človek miru, ki ga nočejo poslušati, kar je zdaj več kot očitno. Tudi na Malto je papež govoril o miru in “bogoskrunski vojni”. Papež Frančišek je namreč minuli konec tedna med svojim 36. apostolskim potovanjem obiskal otoka Malto in Gozo. Sveti oče se je v Palači velikega mojstra v soboto srečal z državnimi in civilnimi voditelji. Vodil je molitveno bogoslužje pred marijanskim svetiščem Ta' Pinu na otoku Gozo. V nedeljo pa je poromal v votlino sv. Pavla in v istoimensko baziliko. Daroval je sveto mašo na ploščadi kašč ter se popoldne pred odhodom srečal z migranti. Po molitvi angelovega češčenja pa je znova obsodil “bogokletno” vojno v Ukrajini in pozval k molitvi z mislijo na “humanitarno tragedijo mučeniške Ukrajine”. Znova je pozval k skrbi za migrante, ne glede na to, od kod prihajajo. V nedeljski pridigi nas je vernike posvaril pred “črvom hinavščine” in nas posvaril pred ljudmi, ki se pretvarjajo, da so dobri, a jih bolj zanimajo napake drugih kot lastne. Ko je papež obiskal jamo v mestu Rabat, kjer je apostol Pavel živel tri mesece, je spomnil, kako so z brodolomci v času življenja sv. Pavla, ki je bil tudi brodolomec, ravnali človeško, čeprav “nihče ni poznal njihovih imen, rojstnega kraja ali družbenega statusa”. Ko je sveti oče obiskal center za prebežnike, migrante, je brez ovinkarjenja dejal, da je humanitarna kriza migracije “propad civilizacije, ki ogroža ne le igrante, ampak nas vse”.

/ str. 4

GORICA Msgr. Jože Marketz “pod lipami” Križa naj nam pomaga na novo začeti

Pred dobrima dvema letoma je bil za škofa v Celovcu imanovan msgr. Jože Marketz, duhovnik “*Frančiškove Cerkve*”, velik Božji dar za naše rojake, škofijo in avstrijsko Cerkev, pa tudi za vsakogar, ki ima možnost ga spoznati. Na srečanju pod lipami v Kulturnem centru Lojze Bratuž v četrtek, 31. marca, je v pogovoru s časnikarjem Markom Tavčarjem poglobil kar nekaj aktualnih tem, predvsem pa so njegove besede izžarjavale pristno, trdno in iskreno osebno vero. Njegova umestitev na čelo krške škofije je prinesla veliko veselje tudi pri nas, ne le zato, ker je to prvi slovenski škof v Celovcu po nekaj stoletjih, temveč zato, ker ga ljudje poznajo kot duhovnika, ki “na preprost in prijazen način nagovarja ljudi”, je uvodoma povedal Tavčar.

/ str. 3



TRST Predstavitev zbornika *Most čez zaliv* Tržaški reviji *Most in Zaliv* sta širili demokratično zavest

V Društvu slovenskih izobražencev je bila na tradicionalnem ponedeljkovem večeru, 4. aprila 2022, krstna predstavitev zbornika, ki je izšel ob simpoziju *Most čez zaliv* (izdal ga je Inštitut Nove revije za humanistiko). Prisotne je najprej pozdravil v svojem imenu in v imenu ministrice, dr. Helene Jaklitsch, gost iz Urada vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu (ki je projekt podprl), g. Rudi Merljak. Pohvalil je pobudo in trud organizatorjev, da se obudi in ohrani spomin na revialni tisk, ki je v času, ko v Jugoslaviji ni bilo svobode in je vladala stroga cenzura, odigral pomembno vlogo v “širitvi demokratične zavesti, dialoga in širjenja informacij, do katerih v Sloveniji niso imeli dostopa”.



Alenka Puhar (foto damj@n)

/ str. 13
P.in

Pogovor

5 Pogovor

6 Videm

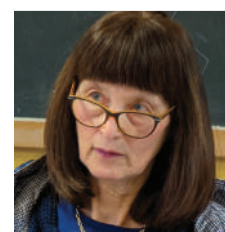
12



Perujski duhovnik padre Enrique je v pogovoru za naše bralce razkril marsikaj zanimivega o otroštvu, Peruju in misijonskem delu



Ravnateljica SCGV Komel Alessandra Schettino o bližnjem mednarodnem glasbenem tekmovanju Musica Goritensis



Majda Artač Sturman je predstavila novo pesniško zbirko z naslovom Prozornosti odčaranega zaliva



S 1. STRANI DSI: Krstna predstavitev zbornika Most čez zaliv Tržaški reviji Most in Zaliv sta širili demokratično zavest

Vdobi enostrankarskega sistema je bil tudi sam aktiven bralec obeh revij, predvsem Zaliva. Kupil ju je lahko le v Tržaški knjigarni (še na ul. S. Francesco) ali v Katoliški knjigarni. Spomnil se je, da je kar nekaj tvegalo, ko jih je prenašal čez mejo (posebno Zaliv je bil nekaj časa na indeksu). Po mnenju gosta ne bi bilo prav, da bi pozabili na vse, kar je bilo pomembnega v naši zgodovini in nas je konstituiralo. Pohvalil je tudi dejstvo, da je krstna predstavitev zbornika v "svetem prostoru tržaških Slovencev /.../, ki že desetletja služijo zelo plemenitemu namenu - ohranjanju kulture med tržaškimi Slovenci". Urad je podprl projekt, ki je zajemal najprej simpozij v Ljubljani, nato pa izid publikacije. Pobudnica simpozija *Most čez zaliv* in urednica publikacije z istim naslovom, novinarka in pisateljica Alenka Puhar, je prišla iz Ljubljane na srečanje v DSI, da je predstavila pobudo in vodila okroglo mizo, posvečeno dvema dragocenima revijama iz našega zamejstva. Prisotnim je zaupala, da je na misel o simpoziju in zborniku prišla pred dvema letoma, ko je izvedela za tragično smrt dr. Aleša Lokarja. Spomladi leta 2020, med drugim valom najhujšega divjanja covida-19 v Italiji, je dr. Lokar podlegel bolezni v Bergamu, kjer je zadnja leta živel. Takrat je Puharjeva v sebi obudila spomin na drzne članke Aleša Lokarja o potrebi po demokratizaciji v Sloveniji, ki jih je še kot študentka prebirala v Sodobnosti. Lanskega oktobra se je odločila, da kljub težkim

časom ob pandemiji v Ljubljani ti dve reviji, ki sta v času enoumja partije odigrali pomembno vlogo, iztrga iz zgodovinske pozabe. Simpoziju in publikaciji s predavanji je dala naslov *Most čez zaliv*. Naziv izdaja namero, da se razišče

oseb (o katerih je UDV imela posebne dosjeje), na kateri najdemo imena vseh vodilnih piscev obeh revij. Avtorica je objavila tudi razmišljanje o tem, zakaj je svobodna misel motila režim v Jugoslaviji. Vladimir Vremec je bil poleg Aleša Lokarja dolgo

slovenskem kulturnem in političnem utripu tudi med Italijani in da bi prišlo do večjega odpiranja med italijanskim in slovenskim svetom. S tem namenom je v zadnjih letih obstoja postal Most dvojezična publikacija. Poleg vseh

splošnim kulturnim in družbenim temam. Ivo Jevnikar je poročal o tem, kako je bil dr. Stanko Janežič prisoten pri ustanovitvi revije Most, tako kot je bil prisoten pri mnogih drugih kulturnih pobudah na Tržaškem: pomagal je pri ustanovitvi revije Mladika, pri začetkih Društva slovenskih izobražencev, študijskih dnevov Draga, pri nagradi Vstajenje itd. Arhitekt Kokorovec, ki je bil zadolžen za grafično oblikovanje platnic revije Most, je povedal zanimivo anekdoto o tem, kako je bilo treba vedno hiteti z oblikovanjem in z vsebino, da je že do naslednjega dneva revija izšla (kar je skupno vsem revijam, ki so slonele na prostovoljnem delu). V zvezi z revijo Zaliv je bilo ganljivo pričevanje prof. Adrijana Pahorja o tem, kako so prav vsi člani njegove družine sodelovali pri delu z njo. Pred izidom vsake številke z lektoriranjem, pozneje pa z njenim širjenjem (on sam je kot najstnik npr. z avtobusom raznašal izvode ljudem na dom, da so se lahko izognili poštanim stroškom). Ddr. Evgen Bavčar je poslal zapis z več zanimivimi anekdotami o ljudeh, ki so zaradi sodelovanja pri reviji Zaliv bili tudi hudo sankcionirani od

jugoslovanske oblasti, med njimi npr. manj poznani dr. Kresnik, ki je preživel Goli otok, a mu knjige o njem nobena založba ni hotela izdati. Urednik revije Mladika Marij Maver je poročal o t. i. *Srečanjih primorskih revij*, pri katerih so ob predstavnikih Društva slovenskih izobražencev, študijskih dnevov Draga, pri nagradi Vstajenje itd. Arhitekt Kokorovec, ki je bil zadolžen za grafično oblikovanje platnic revije Most, je povedal zanimivo anekdoto o tem, kako je bilo treba vedno hiteti z oblikovanjem in z vsebino, da je že do naslednjega dneva revija izšla (kar je skupno vsem revijam, ki so slonele na prostovoljnem delu). V zvezi z revijo Zaliv je bilo ganljivo pričevanje prof. Adrijana Pahorja o tem, kako so prav vsi člani njegove družine sodelovali pri delu z njo. Pred izidom vsake številke z lektoriranjem, pozneje pa z njenim širjenjem (on sam je kot najstnik npr. z avtobusom raznašal izvode ljudem na dom, da so se lahko izognili poštanim stroškom). Ddr. Evgen Bavčar je poslal zapis z več zanimivimi anekdotami o ljudeh, ki so zaradi sodelovanja pri reviji Zaliv bili tudi hudo sankcionirani od



foto damj@n

zgodovina obeh tržaških revij. Puharjeva je sicer sama priznala, da je v izvedbi projekta nastalo veliko nesorazmerje med obema, in navedla več razlogov za veliko manjšo pozornost do Zaliva v publikaciji (odsotnost nekaterih od glavnih govorcev na simpoziju, pa tudi dejstvo, da je revija Most po ukinitvi leta 1992 v slovenski javnosti zašla v pozabo, kar se pa ni zgodilo z Zalivom oz. urednikom Zaliva, Borisom Pahorjem). V svojem posegu je Puharjeva komentirala svoji dve objavi v zborniku. Prvemu članku je dala naslov *Uvodne besede v poklon revijam*. V njem je valorizirala vlogo revialnega tiska, ki po njenem ostaja danes, v svetu digitalizacije, še važnejša kot nekoč. Pomen revij Most in Zaliv je prav v tem, da sta se ukvarjali z bistvenimi, aktualnimi vprašanji. Zanimiva je tudi stran iz *Evidence spremljanih*

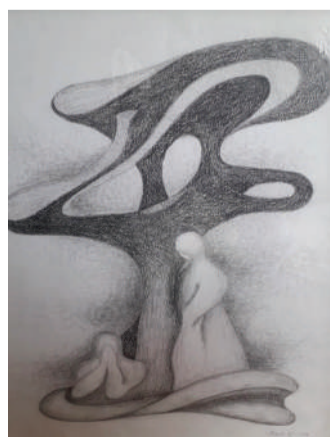
glavni urednik in pobudnik revije Most. Na večeru DSI je navedel mnogo dragocenih pobud in dejavnosti Kulturnega združenja Most, npr. obiske pri Kocbeku v Ljubljani, obisk pri Matjažu Kmeclju v zvezi z željo po njegovem sodelovanju pri reviji ter pravilni valorizaciji Vladimirja Bartola; navdušeno sodelovanje pisatelja Marjana Rožanca z revijo, pa tudi zavzemanja sodelavcev zanj, ko so ga doletele sankcije. Ko so revijo ukinitvi, pa je to najbolj prizadelo dolgoletnega zvestega sodelavca Tarasa Kermaunerja. Pri reviji Most je šlo za pomembno kljubovanje zaprtosti italijanskega prostora do Slovencev ali zaprtosti jugoslovanske oblasti do demokratizacije. Za tiste čase je bilo novo vključevanje nekaterih italijanskih kulturnikov z namenom, da bi izboljšali pretok informacij o

intelektualnih vsebin pa so morali avtorji - intelektualci svoj čas posvečati tudi čisto praktičnim dejavnostim, od lektoriranja, raznašanja izvodov itd. Pri okrogli mizi je sodelovala tudi prof. Loredana Umek, ki je prav v obdobju ukinitve revije za temo svoje diplomske naloge izbrala raziskavo o reviji Most. Očaral jo je idealizem, s katerim so se uredniki skušali podati v ambiciozen načrt: gojenje kulture dialoga (npr. med Italijani in Slovenci) ali obravnavanje in uresničevanje zamisli o enotnem slovenskem kulturnem prostoru. V prvem obdobju so se posvečali predvsem narodnostemu vprašanju, slovenskim manjšinam, slovenski emigraciji ter ekonomskim in političnim vprašanjem med Slovenci v zamejstvu. V 80. letih prejšnjega stoletja pa so se posvetili najbolj zgodovinskim vprašanjem,

NABREŽINA Razstava Kraška simfonija v kavarni Igo Gruden Pomenljive črno-bele risbe Anice Pahor

Kraška simfonija je naslov razstave, ki je ta čas na ogled v Nabrežini. V kavarni SKD Igo Gruden zraven cerkve razstavlja svoja dela slikarka Anica Pahor, ki je odrasla v Jamljah. Avtorica, kljub letom, ohranja živahnost in je na ustvarjalnem področju vsestransko dejavna. Njen opus je izredno bogat in raznolik. V lepo opremljenih prostorih kavarne prikazuje slikarka obiskovalcem svoje prvobitne vtise in zaznavanja, ki so, kakopak, vezana na njeno rojstno vas in na bližnji Doberdob. Čez ta del Krasa je, kot znano,

šla vsa velika zgodovina prejšnjega stoletja, ki je



tamkajšnje zaselke in vasi popolnoma preoblikovala. Pomislimo samo na

razdejanje in opustošenje, ki so ga na tem območju pustili za sabo srditi boji med prvo svetovno vojno. Prebivalci so morali v begunstvo. Ko so se vrnili domov, so bile njihove vasi docela porušene. Vse je bilo treba začeti znova graditi. Domačini so kljubovali in skušali na svoji zemlji obstati. Črno-bele risbe, ki jih avtorica ponuja na ogled, prikazujejo motive izseljencev, dviganja ljudi s tal in varno oklepanje družinskih vezi. Gre za vsebine, ki so žal v vsej svoji sodobni razsežnosti še kako aktualne. Na odprtju razstave je v petek, 25. marca 2022,

v imenu organizatorjev spregovorila prof. Vera Tuta. Slikarka je zaskrbljena, kam bo šlo vse njeno ustvarjalno bogastvo, ko bo omagala. Ker je na svoj rojstni kraj zelo navezana, pričakuje, da bo kdo od jameljskih prosvetnih delavcev stopil z njo v stik. Sicer pa gre za vprašanje, ki se tiče širše skupnosti. "Naša narodna skupnost nima čuta - in zato si nismo izdelali dolgoročne strategije in orodij - za svoje dragocenosti, za svojo narodno "srebrnino", je bilo rečeno na otvoritveni slovesnosti. Slikarska dela Anice Pahor bodo v Nabrežini na ogled do poletja.

Mch

Darilo pisatelju Borisu Pahorju



Pisatelj Boris Pahor je za 108 let in pol dobil knjižno darilo posebne vrste. Izšla je knjiga *Most čez Zaliv*, posvečena dvema revijama, "ki sta od 1964 v Trstu odpirali okna v svobodnejši svet". Eno je ustanovil Boris Pahor, ki je bil vsa leta (do 1990) njen urednik in vodilni avtor. S svojimi besedili in uredniškim delom je bistveno prispeval k intelektualni rasti Slovencev, ki so tedaj živeli v jugoslovanskem, precej manj svobodnem svetu kot Slovenci za mejo ter razseljeni po svetu. Za mnogo izzivalnih misli in izmenjavo mnenj je poskrbel tudi Most pod vodstvom Aleša Lokarja in Vladimirja Vremca. Odnos Umek od revijama je bil napet, osnovne ambicije pa enake: kritično osvetljevati kulturno in družbeno dogajanje ter razkrinkavati tako imenovane tabu teme, ki jih je v matični domovini vzpostavil režim enoumja. Knjigo je Borisu Pahorju izročila Alenka Puhar, ki je bila pobudnica simpozija z enakim naslovom (oktobra 2021 v Ljubljani) in je uredila zbornik. Besedila so prispevali Vladimir Vremec, Drago Štoka, Lev Detela, Loredana Umek, Feliks Bister, Lojze Peterle, Miha Glavan, Tomaž Ivešič, Ivo Jevnikar, Marjan Frankovič in Alenka Puhar. Dodana sta jim tudi dva pogovora - z Borisom Pahorjem kot urednikom in arhitektom Borisom Podreko, ki je oblikoval Most in zanj marsikaj napisal in narisal. Alenka Puhar je na obisk pri Pahorju spremlil Ivo Jevnikar, ki je za simpozij opisal delo Stanka Janežiča, in Željko Oset, direktor Muzeja slovenske osamosvojitve. Knjigo *Most čez Zaliv* je izdal Inštitut Nove revije - zavod za humanistiko.

A. P.